

Analiza zmian na polskim rynku touroperatorów i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

Piotr Bober*

Streszczenie: Celem opracowania jest ukazanie istoty, znaczenia oraz zmian, jakie zachodzą w sektorze turystycznym na przykładzie rynku organizatorów turystyki i pośredników turystycznych. Główny cel oraz zakres badań przesądzą o zastosowaniu metod badawczych szeroko i powszechnie stosowanych w analizie ekonomicznej, w szczególności metody dedukcji, porównań, przyczynowej, wskaźnikowej, zmian strukturalnych, dynamiki zmian struktur. Ponadto charakter problemu badawczego dotyczącego kształtowania rynku touroperatora przesądza o zastosowaniu również badań jakościowych. W opracowaniu omówiono czynniki, które w istotny sposób wpływają na sektor turystyczny. Przeprowadzone analizy pozwalają na stwierdzenie, że pomimo zaobserwowanych na rynku polskim niekorzystnych zjawisk, liczba organizatorów turystyki i pośredników turystycznych wzrosła w badanym okresie, co świadczy o ich dobrym przygotowaniu do zmiennych warunków otoczenia.

Słowa kluczowe: sektor turystyczny, touroperator, analiza rynku

Wprowadzenie

Znaczenie sektora turystycznego dla rozwoju gospodarczego państwa jest niewątpliwie bardzo duże, a nawet z dużą dozą pewności można przyjąć, że niektóre kraje funkcjonują głównie dzięki turystyce. Sektor ten również wywiera wpływ na rozwój innych dziedzin gospodarki, między innymi stymuluje wzrost PKB oraz powstawanie nowych miejsc pracy. Słabą stroną sektora turystycznego jest jego podatność na czynniki zewnętrzne, głównie takie jak: sezonowość, wrażliwość na warunki atmosferyczne czy sytuacja geopolityczna. Zależności te powodują, że rynek turystyczny wymaga ciągłej obserwacji, a niekiedy wsparcia rządowego.

Celem opracowania jest ukazanie istoty, znaczenia oraz zmian, jakie zachodzą w sektorze turystycznym na przykładzie działalności organizatorów turystyki (touroperatorów) i pośredników turystycznych.

W pierwszej kolejności dokonano syntetycznej charakterystyki sektora turystycznego w Polsce, zwracając szczególną uwagę na jego znaczenie w tworzeniu PKB. W następnej kolejności w opracowaniu dokonano syntetycznej analizy zmian na rynku touroperatorów i pośredników turystycznych uwzględniając główne czynniki, które te zmiany wywołują.

* dr Piotr Bober, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, e-mail: piotr.bober@ue.poznan.pl

1. Sektor turystyczny w Polsce

Zarówno w Polsce, jak i na świecie, jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się sektorów gospodarki jest sektor turystyczny. Jego znaczenie dla rozwoju gospodarczego państwa jest bardzo duże. Wynika to z faktu, że jak już wspomniano we wstępie, ma on istotny wpływ na rozwój innych sektorów, stymuluje wzrost PKB oraz przyrost nowych miejsc pracy. Ponadprzeciętne wyniki ekonomiczne charakteryzujące sektor turystyczny w skali globalnej powodują, że generuje on około 9,1% światowego PKB oraz absorbuje 3,3% światowego zatrudnienia (WTTC 2012: 3; MSiT 2012: 73). Również w Polsce jego udział w tworzeniu PKB jest istotny.

W tabeli 1 zawarto wyniki obliczeń dotyczące udziału branży turystycznej w tworzeniu produktu krajowego brutto w Polsce.

Tabela 1

Udział sektora turystycznego w tworzeniu PKB w Polsce w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Produkt krajowy brutto (mld zł)	1176,7	1275,0	1343,4	1415,4	1476,4	1595,3
Wpływy z turystyki (mld zł)	70,0	75,0	70,7	74,2	72,7	75,5
Udział branży turystycznej w PKB (%)	5,9	5,9	5,3	5,2	4,9	4,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2013a); IT (2013).

Na podstawie wyników obliczeń zawartych w tabeli 1 można stwierdzić, że udział sektora turystycznego w tworzeniu PKB w badanym okresie ulegał nieznacznym wahaniom i zawierał się w przedziale 4,7–5,9%, przyjmując stały trend malejący przy jednoczesnym wzroście wpływów w wartościach bezwzględnych. W roku 2012 wpływy z sektora turystycznego kształtowały się na poziomie 75,5 mld zł. Ponadto, na podstawie wyników przeprowadzonych obliczeń można zaobserwować szybszy wzrost wartości produktu krajowego brutto niż wpływów z turystyki (wskaźnik dynamiki wartości produktu krajowego brutto w roku 2012 w stosunku do roku 2007 wynosił 135,6%, a wskaźnik dynamiki wpływów z turystyki w tym okresie kształtował się na poziomie 107,9%). Sektor turystyczny ma istotne znaczenie w tworzeniu PKB również poprzez aspekt wymiany handlowej Polski. W tabeli 2 przedstawiono wyniki obliczeń dotyczące udziału turystyki międzynarodowej w eksporcie i imporcie w latach 2007–2012.

Tabela 2

Bilans wymiany handlowej z turystyki w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Eksport towarów i usług wg NBP (mld zł)	479,6	508,9	530,3	598,1	677	728,5
Eksport turystyczny (wydatki cudzoziemców w Polsce) wg Instytutu Turystyki (mld zł)	29,1	28,1	27,8	28,9	31,5	35,7
Udział turystyki w eksporcie (%)	6,1	5,5	5,2	4,8	4,7	4,9
Import towarów i usług wg NBP (mld zł)	513,4	559,5	529,3	624,2	699,4	730
Import turystyczny (wydatki mieszkańców Polski w czasie podróży zagranicznych) wg IT (mld zł)	19,6	18,5	13,5	18,3	11,7	14,6
Udział turystyki w imporcie (%)	3,8	3,3	2,6	2,9	1,7	2,0
Bilans wymiany handlowej z turystyki (export turystyczny – import turystyczny w mld zł)	9,5	9,6	14,3	10,6	19,8	21,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2013b); NBP (2013); IT (2013).

W badanym okresie eksport turystyczny uległ zwiększeniu o 6,6 mld zł w porównaniu z rokiem 2007. Ogółem w latach 2007–2012 udział turystyki w eksporcie utrzymywał się w przedziale od 4,7 do 6,1%. W ostatnim roku badanego okresu, tj. w 2012, eksport turystyczny kształtował się na poziomie 4,9% eksportu ogółem i osiągnął wartość 35,7 mld zł. W przypadku importu turystycznego w 2011 r. odnotowano jego spadek do poziomu 11,7 mld zł z 18,3 mld zł w 2010 r. Natomiast w ostatnim roku analizowanego okresu import turystyczny wzrósł do 14,6 mld zł, co stanowiło 2% całego importu towarów i usług. Podsumowując, w latach 2007–2012 zaobserwowano dwa znaczące spadki importu turystycznego: w 2009 roku oraz w 2011 roku. Niewątpliwie zmniejszenie wydatków obywateli Polski w czasie podróży zagranicznych związane było ze światowym kryzysem gospodarczym. Siła zaobserwowanych zmian pozwala stwierdzić, że w czasie kryzysu Polacy nadal wyjeżdżali za granicę, jednocześnie ograniczając swoje wydatki podczas tych wyjazdów. Ogółem, bilans wymiany handlowej z turystyki wzrósł znacząco w latach 2007–2012 z poziomu 9,5 mld zł w pierwszym do 21,1 mld zł w ostatnim roku badanego okresu. Zaobserwowane zmiany są charakterystyczne dla sektora turystycznego na całym świecie, ponieważ – jak już wcześniej wskazano – jest on bardzo wrażliwy na zmiany gospodarcze, dlatego tak ważne dla jego rozwoju jest stymulowanie i realizacja działań inwestycyjnych. Zgodnie z prognozami WTTC, przed Polską stoi perspektywa rozwoju branży turystycznej tak, aby jej udział zwiększył się do 5,8% PKB, co jednocześnie oznaczałoby wzrost z 75,5 mld zł do ponad 100 mld zł w 2022 r. (WTTC 2012: 3).

2. Zmiany na polskim rynku touroperatorów i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

W Polsce znaczną grupą przedsiębiorstw funkcjonujących na rynku usług turystycznych są tzw. biura podróży. Przy czym należy zauważyć, że w praktyce nazwa „biuro podróży” używana jest zarówno do określenia organizatora turystyki (touroperatora), jak również do pośrednika i agenta turystycznego. Natomiast zgodnie z ustawą o usługach turystycznych, działalność gospodarcza w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga uzyskania wpisu w rejestrze organizatorów turystyki i pośredników turystycznych (Ustawa z 2 lipca 2004...). Ponadto definiuje pojęcia i rozróżnia następujące rodzaje działalności turystycznej, a mianowicie (Ustawa z 29 sierpnia 1997...):

- organizator turystyki (touroperator) – przedsiębiorca organizujący imprezę turystyczną,
- pośrednik turystyczny – przedsiębiorca, którego działalność polega na wykonywaniu na zlecenie klienta czynności faktycznych i prawnych związanych z zawieraniem umów o świadczenie usług turystycznych,
- agent turystyczny – przedsiębiorca, którego działalność polega na stałym pośredniczeniu w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych na rzecz organizatorów turystyki posiadających zezwolenia w kraju lub na rzecz innych usługodawców posiadających siedzibę w kraju.

W kontekście przedstawionej klasyfikacji podmiotów sektora turystycznego dokonano analizy zmian wśród podmiotów, których podstawową działalnością jest organizowanie turystyki i pośrednictwo turystyczne. Na wstępie należy zauważyć, że zaobserwowane w badanym okresie zmiany spowodowane były czynnikami zależnymi bezpośrednio od badanych przedsiębiorstw, jak również czynnikami niezależnymi od nich. Do pierwszej grupy czynników zaliczyć można między innymi:

- koncentrację geograficzną działalności touroperatora,
- strukturę organizacyjną działalności,
- politykę redystrybucji zysków,
- dywersyfikację działalności operacyjnej poprzez działalność niezwiązaną z turystyką,
- politykę kontraktowania hoteli i transportu,
- udział produktów egzotycznych,
- posiadane kanały dystrybucji.

Natomiast do drugiej z wymienionych grup – czynników zewnętrznych, niezależnych od badanych podmiotów, w szczególności należy zaliczyć:

- uregulowania prawne zawarte w ustawie o usługach turystycznych,
- systemy rezerwacyjne,
- transport,

- zmiany społeczno-polityczne, warunki pogodowe i gospodarcze,
- zmiany w sytuacji makroekonomicznej Polski.

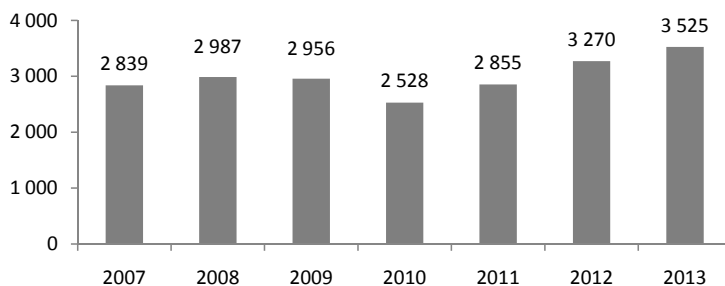
Tabela 3

Liczba organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Łączna liczba podmiotów	2839	2987	2956	2528	2855	3270	3525
Zmiana		148	-31	-428	327	415	255

Źródło: obliczenia własne na podstawie CEOTiPT (2013).

Na podstawie wyników obliczeń zawartych tabeli 3 wynika, że w Polsce, w badanym okresie, liczba organizatorów turystyki i pośredników turystycznych zwiększyła się o 686 podmiotów. Analizując zmiany w poszczególnych latach można zaobserwować zróżnicowane tempo tego wzrostu. W 2011 r. nastąpił wzrost liczby badanych podmiotów o 327 w stosunku do roku poprzedniego, w kolejnym – o 415, a w 2013 – o 255 podmiotów. Niekorzystne zmiany zaobserwowane w 2010 r. powstały w wyniku serii wydarzeń, które miały miejsce w Polsce w okresie od kwietnia do czerwca. Następnie w tym samym roku branża turystyczna ucierpiała z powodu paralizu ruchu lotniczego wywołanego pyłem wulkanicznym po wybuchu wulkanu na Islandii, zamieszek w Grecji oraz wysokiego kursu USD i EUR. W konsekwencji spowodowało to, że przedsiębiorcy zostali zmuszeni do zmiany swoich strategii, większość wyjazdów sprzedawana była w ofercie last minute. Ponadto, istotnym obciążeniem finansowym i logistycznym dla biur podróży była konieczność sprowadzenia klientów do kraju, co w wypadku paralizu praktycznie wszystkich lotnisk Europy było znacznie utrudnione (Touroperatorzy. Raport 2011). Omówione zmiany graficznie przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Dynamika zmian liczby organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli 3.

Badając zmiany, jakie zachodzą w strukturze funkcjonujących na rynku przedsiębiorstw touroperatorów i pośredników turystycznych, poza ustaleniem całkowitej zmiany ilości tych podmiotów, istotnym elementem jest określenie przyczyn, dla których część przedsiębiorstw zaprzestaje swojej działalności. W tabeli 4 i 5 przedstawiono wyniki obliczeń dotyczące ilości i struktury podmiotów wykreślonych z Centralnej Ewidencji Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych w badanym okresie z uwzględnieniem powodów wykreślenia. Następnie, na rysunku 2, przedstawiono dynamikę zmian w ilości wykreślonych przedsiębiorstw w badanym okresie.

Tabela 4

Liczba organizatorów turystyki i pośredników turystycznych wykreślonych z CEOTiPT w latach 2007–2013

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zawieszenie działalności	–	–	21	52	108	259	217
Zakaz prowadzenia działalności	94	87	74	126	166	216	110
Wykreślenie na wniosek przedsiębiorcy	181	209	313	242	256	317	534
Wszczęcie postępowania	–	–	–	2	23	75	220
Inne	1	4	1	28	139	65	33
Razem	276	300	409	450	692	932	1114

Źródło: obliczenia własne na podstawie (CEOTiPT 2013).

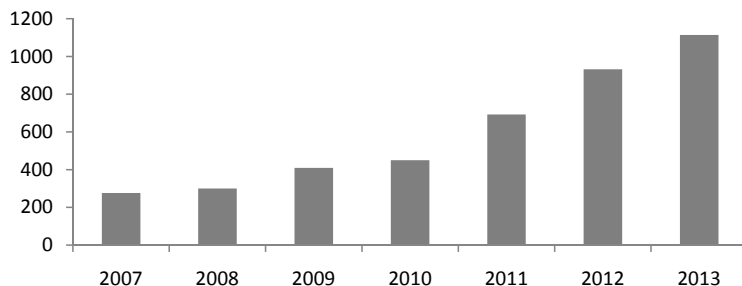
Tabela 5

Struktura organizatorów turystyki i pośredników turystycznych wykreślonych z CEOTiPT w latach 2007–2013

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zawieszenie działalności	–	–	5,13	11,56	15,61	27,79	19,48
Zakaz prowadzenia działalności	34,06	29,00	18,09	28,00	23,99	23,18	9,87
Wykreślenie na wniosek przedsiębiorcy	65,58	69,67	76,53	53,78	36,99	34,01	47,94
Wszczęcie postępowania	–	–	–	0,44	3,32	8,05	19,75
Inne	0,36	1,33	0,24	6,22	20,09	6,97	2,96
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Źródło: obliczenia własne na podstawie (CEOTiPT 2013).

Jak można zaobserwować, liczba wykreślonych z CEOTiPT organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013 charakteryzuje się stałą tendencją rosnącą. W całym badanym okresie zostało wykreślonych z ewidencji 4173 podmioty, przy czym największy wzrost ilości wykreślonych przedsiębiorstw można zaobserwować w ostatnich trzech latach, tj. 2011–2013. Ciekawe wnioski nasuwają się podczas analizy zmian struktury powodów będących podstawą wykreśleń badanych przedsiębiorstw w poszczególnych latach. Najwięcej wykreśleń nastąpiło na wniosek przedsiębiorcy – stanowiły one w badanym

Rysunek 2. Dynamika zmian liczby wykreślonych z CEOTiPT organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli 3.

okresie od 34,01 do 76,53% wszystkich wykreśleń oraz w związku z wydanym zakazem prowadzenia działalności i zawierały się w przedziale od 9,87 do 34,06%. Ponadto, analizując zmiany w strukturze wykreśleń, bardzo wyraźnie widać wpływ dwóch głównych czynników oddziałujących na działalność touroperatorów i pośredników turystycznych. Pierwszy z nich to światowy kryzys gospodarczy potwierdzony znacznym wzrostem ilości wykreśleń z ewidencji CEOTiPT od 2010 roku. Drugi z czynników to zmiana regulacji w prawie, jakie zostały wprowadzone po spektakularnych upadłościach biur podróży w latach 2010–2012. Zmiany dotyczące zasad ubezpieczeń i funkcjonowania touroperatorów znajdują swoje potwierdzenie w znacznym spadku w 2013 r. ilości wykreśleń spowodowanych zakazem prowadzenia działalności do 9,87% z ponad 34% w pierwszych latach badanego okresu, wzrostem wszczętych postępowań wobec badanych podmiotów do 19,75% oraz wykreśleniem na wniosek przedsiębiorcy do ponad 47%.

Sformułowane konkluzje znajdują swoje potwierdzenie również w dalszych badaniach, dotyczących sposobu i rodzaju stosowanych form zabezpieczeń przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych. Z szacunkowych danych Ministerstwa Finansów wynika, że łączna suma gwarancji upadłych touroperatorów przekroczyła 28 mln zł, a sprowadzenie około 1,7 tys. turystów do kraju kosztowało blisko 7,5 mln zł. Jednak na pokrycie roszczeń i inne koszty i tak zabrakło około 5,5 mln zł. Negatywnym przykładem działania wcześniejszych regulacji dotyczących ubezpieczenia touroperatora może być bankructwo Sky Club, którego gwarancja ubezpieczeniowa opiewała na 25 mln zł, a mimo to nie wystarczyła na pokrycie wszystkich zobowiązań wobec klientów. Skutki upadłości biura mocno zaciążyły na wynikach finansowych udzielającego mu ochrony TU Europa, a w konsekwencji na osiągnięciach całej grupy. Wpływ tego wydarzenia, z uwzględnieniem oszacowanych regresów na wynik finansowy brutto ubezpieczyciela, wyniósł 10,5 mln zł (Makowiecki 2013).

Jak już wspomniano, liczba narastających upadłości biur podróży w latach 2010–2012 wymusiła zmianę odpowiednich regulacji prawnych dotyczących ubezpieczenia działal-

ności touroperatora. W efekcie w maju 2013 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie minimalnej wysokości sumy gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, wymaganej w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych. Wprowadzone zmiany dotyczyły między innymi modelu wyliczania minimalnych sum gwarancyjnych w zabezpieczeniach finansowych biur podróży. W nowych regulacjach uzależniono minimalną wysokość sumy gwarancyjnej od – po pierwsze – faktycznego rodzaju działalności wykonywanej przez touroperatora wyróżniając cztery kategorie działalności (Rozporządzenie MF z 19 kwietnia 2013 r.):

- organizacja imprez turystycznych z wykorzystaniem transportu lotniczego w ramach przewozu czarterowego,
- organizacja imprez turystycznych poza Europą z wykorzystaniem innego środka transportu niż transport lotniczy w ramach przewozu czarterowego,
- organizacja imprez turystycznych w Europie z wykorzystaniem innego środka transportu niż transport lotniczy w ramach przewozu czarterowego,
- organizacja imprez turystycznych na terytorium krajów mających lądową granicę z Polską, (w przypadku Rosji w obrębie obwodu kaliningradzkiego), oraz na terytorium RP, w tym imprez zagranicznej turystyki przyjazdowej.

Istotną zmianą było również uzależnienie wysokości gwarancji od tego, w jakiej wysokości oraz z jakim wyprzedzeniem czasowym touroperator będzie pobierał przedpłaty na poczet wyjazdów. Kolejna zmiana dotyczyła przychodu, jaki przyjmuje się do obliczenia minimalnej sumy gwarancji. Rozporządzenie precyzuje, że roczny przychód z działalności, od którego naliczana jest minimalna wysokość sumy gwarancji, należy rozumieć jako przychód deklarowany na najbliższe 12 miesięcy, na które ma zostać zawarta umowa gwarancji, a nie za poprzedni rok obrotowy, jak to było dotychczas. Ponadto deklarowany przychód nie może być niższy od osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok zawarcia umowy gwarancji. Jeśli organizator bądź pośrednik połączy się lub przejmie inny tego typu podmiot, gwarancja musi być dostosowana do rozmiarów działalności. Jeśli natomiast w okresie obowiązywania umowy gwarancji przekroczony zostanie deklarowany roczny przychód, wówczas suma gwarancyjna musi zostać podwyższona proporcjonalnie do wzrostu obrotu (Rozporządzenie MF z 19 kwietnia 2013 r.).

W celu oceny wpływu dokonanych zmian w zakresie ubezpieczeń działalności touroperatora w tabeli 6 zawarto wyniki obliczeń dotyczących rodzaju oraz ilości wykorzystywanych form zabezpieczeń.

Na podstawie wyników przeprowadzonych analiz można zaobserwować dynamiczny, ponad dziesięciokrotny wzrost liczby podmiotów turystycznych korzystających z różnych form zabezpieczenia. W ostatnim roku badanego okresu aż 3048 podmiotów korzystało z jednej z form zabezpieczenia w odniesieniu do 160 w roku 2007. Podstawową formą zabezpieczeń wykorzystywanych przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013 jest gwarancja ubezpieczeniowa, która stanowi ponad 90% wszystkich stosowanych form zabezpieczeń. Analizując zmiany w poszczególnych latach,

Tabela 6

Formy zabezpieczeń stosowanych przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych w latach 2007–2013

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gwarancja bankowa	4	7	6	4	5	15	77
Gwarancja ubezpieczeniowa	150	162	172	260	375	378	2785
Ubezpieczenie na rzecz klientów	6	3	8	5	10	12	105
Zabezpieczenie przedsiębiorcy zagranicznego	–	–	–	–	3	6	8
Rachunek powierniczy	–	–	–	6	20	77	73
Razem	160	172	186	275	413	488	3048

Źródło: obliczenia własne na podstawie CEOTiPT (2013).

można zaobserwować stały dynamiczny wzrost liczby podmiotów korzystających z tej formy zabezpieczenia. W latach 2007–2012 ilość podmiotów korzystających z gwarancji ubezpieczeniowych wzrosła ponad dwukrotnie, tj. ze 150 do 378. Analizując pozostałe formy zabezpieczeń ze względu na ich wykorzystanie, należy wskazać na gwarancję bankową i rachunek powierniczy, które w 2012 r. były stosowane odpowiednio przez 15 i 77 podmiotów. Natomiast w ostatnim roku badanego okresu nastąpił istotny wzrost w rodzajach stosowanych form zabezpieczeń. Największy, ponad siedmiokrotny, dotyczył gwarancji ubezpieczeniowych i stanowił zabezpieczenie dla 2785 podmiotów. Na uwagę zasługuje również ponad dziewięciokrotny wzrost ubezpieczeń na rzecz klientów, które co do zasady dotyczy wyłącznie organizatorów turystyki – touroperatora. Tak znaczne zmiany ilości podmiotów korzystających z ubezpieczenia w 2013 r. są wynikiem działania nowych regulacji w zakresie zabezpieczeń stosowanych przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych.

Uwagi końcowe

Rekapitulując należy wskazać, że w latach 2007–2013 sytuacja w sektorze turystycznym zmieniała się dynamicznie. Jak już wcześniej wskazano, charakter turystyki sprawia, że jest ona wrażliwa na wahania pogodowe, gospodarcze, a także zjawiska społeczno-polityczne. W badanym okresie zwrócono uwagę na kilka, zdaniem autora, ważnych czynników, które w istotny sposób wpływały na sektor turystyczny. Należy jednak podkreślić dobre przygotowanie spółek turystycznych, ponieważ pomimo wystąpienia niekorzystnych zjawisk, liczba organizatorów turystyki i pośredników turystycznych wzrosła w badanym okresie. Nie ma wątpliwości, że w ostatnim roku badanego okresu (2013) jednym z najważniejszych czynników oddziałujących na rynek touroperatorów i pośredników turystycznych były zmiany w prawie dotyczące zabezpieczeń. Przy czym oceniając te zmiany należy pamiętać, że z jednej strony wzrosły koszty funkcjonowania organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, z drugiej – wymuszają one wyższą jakość świadczonych usług i bezpieczeństwo turysty.

Ze względu na charakter niniejszego opracowania, ograniczenia z tym związane oraz złożoność poruszanych problemów, stanowi ono zaledwie przyczynek do dalszych badań.

Literatura

- CEOTiPT (2013), Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych, www.turystyka.gov.pl/ceotipt (19.01.2014).
- GUS (2013a), Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych 2008–2011, www.stat.gov.pl/gus/5840_1425_PLK_HTML.htm (29.11.2013).
- GUS (2013b), Turystyka 2012, Informacje i opracowania statystyczne, www.stat.gov.pl/gus/5840_662_PLK_HTML.htm (29.11.2013).
- IT (2013) Ruch turystyczny, Instytut Turystyki, Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji, www.intur.com.pl/statystyka.htm (29.11.2013).
- Makowiecki A. (2013), *Upadł touroperator z gwarancją Signal Iduna*, Gazeta Ubezpieczeniowa, 5.06.2013 r. www.gu.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=47652:rynek-ubezpiecze-upad-touroperator-z-gwarancj-signal-iduna&catid=107:rynek-ubezpiecze&Itemid=10603 (11.12.2013).
- MSiT (2013) Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007–2011, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa.
- NBP (2013), Bilans płatniczy 2010–2011, www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/wstepne/wstepne.html, (29.11.2013).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 kwietnia 2013 r. w sprawie minimalnej wysokości sumy gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej wymaganej w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, DzU, nr 0, poz. 511.
- Touroperatorzy. Raport 2011, „Wiadomości Turystyczne”, wydanie specjalne, 16 czerwca 2011, [www.wiadomosci-turystyczne.pl/files/touroperatorzy_lekki\(5\).pdf](http://www.wiadomosci-turystyczne.pl/files/touroperatorzy_lekki(5).pdf) (11.12.2013 r.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, tj. DzU z 2010 r., nr 220, poz. 1447, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, tj. DzU z 2011 r., nr 171, poz. 1016, z późn. zm.
- WTTC (2012), *Travel & Tourism Economic Impact 2012. Poland*, World Travel & Tourism Council WTTC 2012, www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/world_2012.pdf (14.04.2013).

ANALYSIS OF CHANGES IN THE POLISH MARKET TRAVEL AGENTS AND TOUR OPERATORS IN 2007–2013

Abstract: The aim of the study is to present the essence, significance and changes occurring in the tourism sector on the example of tourism market organizers and travel agents. Main purpose and scope of the research prejudice the applicability of test methods widely and commonly used in the economic analysis, in particular the methods of deduction, comparisons causal and indicator method, structural changes, the dynamics of changes of structures. The nature of the research problem, concerning the development of the tour operator market also determines the application of qualitative research. The study discusses the factors that have a significant impact on the tourism sector. In addition, the analyzes lead to the conclusion that despite observed on the Polish market of adverse events, number of tour operators and travel agents increased considerably in the analyzed period, which testifies to their good preparation to changing external conditions.

Keywords: tourism sector, tour operator, market analysis

Cytowanie

- Bober P. (2014), *Analiza zmian na polskim rynku touroperatorów i pośredników turystycznych w latach 2007–2013*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 27–36; www.wneiz.pl/frfu.